

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЕЛИКОЇ ЧОРНОЇ ПОРОДИ СВИНЕЙ В УКРАЇНІ

Важливим резервом збільшення виробництва свинини та зменшення її собівартості є міжпородне схрещування і гібридизація. Вдале використання цих методів розведення дає можливість додатково одержувати значну кількість продукції при зниженні її собівартості.

В Україні створена племінна база для розведення 12-и порід свиней різного напрямку продуктивності, що є надійною основою для міжпородного схрещування та гібридизації. Однак більшість порід має невелику чисельність і тому потребує обережного ставлення й збереження, оскільки є носіями унікальних асоціацій генів, необхідних для підвищення продуктивності та покращання якості одержуваної продукції. Однією з таких порід є велика чорна порода свиней.

Наводяться дані про племінну базу, генеалогічну структуру, біологічні та господарсько корисні особливості свиней великої чорної породи, методи підвищення її продуктивності та збереження генофонду породи.

Ключові слова: порода, генеалогічна лінія, генеалогічна родина, генеалогічна структура, багатоплідність, збереженість поросят, маса гнізда, вирівняність гнізда, поєднуваність, продуктивність.

Постановка проблеми. Світ має чимало невирішених проблем, серед яких продовольча залишається найбільш актуальною й гострою. Найважливіший показник якості харчування людей – це кількості споживання білка тваринного походження. В раціоні людини м'ясо займає значну питому вагу. За нормами споживання АМН, людині потрібно в рік 80–82 кг м'яса, в тому числі 31 кг свинини [2].

У вирішенні м'ясної проблеми свинарство, як і раніше, посідає провідне місце – на його частку припадає 37,7 % світового виробництва м'яса. Близько 90 % товарної свинини у світі одержують на основі міжпородного схрещування та гібридизації.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Велику чорну породу свиней, враховуючи її вплив на увесь селекційний процес у свинарстві, можна назвати однією з найкращих порід у світі. Тварини цієї породи брали участь у створенні таких порід як кемерівська, північнокавказька, в Сербії – моравської та славонської чорної, у Румунії – породи стрей, а також ймовірно, і у процесі виведення миргородської породи [5].

Свині великої чорної породи мають низку цінних екстер'єрних, фізіологічних, морфологічних та господарсько корисних ознак, наприклад, значно краще, ніж свині інших порід, перетравлюють об'ємні корми (навіть із підвищеним вмістом клітковини), азотиста частина корму засвоюється на 2–3 % краще, ніж у свиней великої білої породи. Тварини мають досить спокійний темперамент, стійкі до стресів і характеризуються високою резистентністю до багатьох захворювань [4].

Останнім часом усе більшу увагу у виробництві свинини приділяють не тільки кількості виробленої продукції, але й її якості. Велика чорна порода свиней якраз і належить до генотипів, які мають найвищі показники якості м'яса та сала, і стійко передає їх під час схрещування.

Мета та завдання досліджень. Головною метою було дослідити наявність племінної бази свиней великої чорної породи в Україні, її генеалогічну структуру і показники продуктивності за чистопородного розведення та схрещування з іншими породами.

Методи досліджень. У роботі використовували монографічний, статистичний, розрахунково-аналітичний, зоотехнічний та біометричний методи досліджень. Об'єктом досліджень була продуктивність свиней великої чорної породи, яких розводять у племінних і товарних господарствах України (Сумська, Донецька, Луганська, Київська, Полтавська області).

Результати досліджень та їх обговорення. Історія створення та поширення породи. Велика чорна порода свиней виведена у кінці XIX століття в південно-західній частині Англії, у графствах Девон і Корнуелл. Тому часто великих чорних свиней називають корнвальськими, або корнуельськими. Свого часу порода була досить поширена в південних графствах Англії від Суффолка на сході – до Девоншира і Корнуелла на заході. Це були крупні висловухі тварини,

грубої будови тіла, чорної масті, міцної конституції, добре пристосовані до умов вільного утримання. В літературі є свідчення того, що сучасні великі чорні свині отримані в результаті схрещування раніше існуючих корнуельської і чорних есекських свиней (Х.Р. Давідсон, 1965), а також висловухих свиней Девона і Корнуелла. Додавалася також кров чорних гвінейських кабанів і чорних неаполітанських свиней з Італії [1,3].

Таке схрещування і цілеспрямована тривала селекція надали породі полегшений тип і хороші м'ясні форми. Розведення великих чорних свиней в Англії спочатку мало аматорський характер і лише в 1898 році було організовано, – а через рік затверджено – організацію свинозаводчиків із розведення свиней цієї породи.

Невдовзі після виведення велика чорна порода стала популярною в усій Англії й швидко поширилася за її межами. Завдяки пристосованості до різних кліматичних умов, високій енергії росту та ефективному використанню пасовищ, дана порода з часом розповсюдилася в Канаді, Австралії, Південній Африці, Карелії, Східному Сибіру і більшості країн Європи.

Швидкий ріст поголів'я свиней великої чорної породи, а також розширення її ареалу привели до необхідності вже в 1909 році заснувати племінну книгу та розробити стандарти для цієї породи. Чисельність свиней великої чорної породи в Англії та вивіз її за межі особливо збільшився за роки Першої світової війни, коли ціна та попит світового ринку на м'ясо й сало значно підвищилися. Великі партії свиней завозилися передусім у Західну Європу, зокрема в Німеччину, де вона розводилася під назвою корнуельської.

В Україну вперше – для всієї тодішньої Російської імперії – свині великої чорної породи були завезені в с. Савинці Миргородського уїзду Полтавської губернії у 1913 році. Пізніше невеликі партії тварин цієї породи завозилися з Німеччини, Угорщини та Англії. Однією з планових велика чорна порода стала після 1947 року, коли з Німеччини по репарації було завезено велике стадо тварин і сформовано племрадгосп „Краматорський” (нині племзавод „Червона зірка” Костянтинівського району Донецької області) [3].

Вже на початку 1964 року, за даними породного обліку поголів'я племінних тварин великої чорної породи свиней, у господарствах України становило 5559 голів. Найбільше поширення свині цієї породи мали в Донецькій, Житомирській, Кримській, Луганській та Одеській областях, але в міру поширення свиней із білою мастю та кращими м'ясними якостями поголів'я свиней великої чорної породи значно зменшилося.

Голова у свиней великої чорної породи середнього розміру, легка, з майже прямим профілем і звислими вухами; тулуб довгий та глибокий; окіст добре виповнений, спускається до скакального суглоба; ноги середньої довжини, міцні; шкіра світла, щетина та копита чорні. Свиноматки завдяки своїй високій молочності й відмінним материнським якостям добре вигодовують поросят. Біологічними особливостями свиней великої чорної породи є висока енергія росту та раннє відкладання жиру. Сало відрізняється своєю товщиною, ніжністю та відмінним смаком [3].

З переводом свинарства на безвигульне утримання тварин у великих чорних свиней стала простежуватися небажана тенденція до послаблення кінцівок. Тим не менше це одна з порід найбільш конституційно міцних, не вимогливих до умов утримання, які добре використовують пасовища. Матки цієї породи – добрі годувальниці, тому у великої чорної породи найбільша збереженість поросят у підсисний період, порівняно з іншими породами, яких розводять в Україні [1].

Сучасна племінна база свиней великої чорної породи в Україні. Створення нових племінних стад.

Чисельність чистопородного поголів'я великої чорної породи в племінних господарствах України на 01.01.2012 р. становить 3835 голів, у тому числі 381 – основна свиноматка та 34 – основних кнурів-плідників.

Середня жива маса кнурів-плідників становить 265,0 кг, середня довжина тулуба 169,3 см, основні свиноматки мають середню живу масу 185,1 кг, середню довжину тулуба – 152,2 сантиметрів.

Середня багатоплідність свиноматок – 10,2 поросят за опорос, кількість поросят при відлученні – 9,5 голів, збереженість у підсисний період – 94,0 %, середня маса гнізда при відлученні – 161,6 кг, середня жива маса поросят при відлученні – 17,0 кілограмів.

Генеалогічна структура породи складається з 8-и ліній та 11-и родин. Найбільш поширеними у великій чорній породі є лінії: Біксля (26,5 %), Піона (20,6 %) та Елеве (11,8 %), а лінії Марса і Дорфпринца розводять лише в одному господарстві, більше ніде не дублюються.

Найпоширеніші родини у великій чорній породі – це родини Ветки (22,8 %), Ліри (13,1) та Сливи (10,5 %), найменш чисельною є родина Балки – лише 10 голів, або 2,6 % від кількості основних свиноматок у породі.

З метою розширення племінної бази та створення нового племрепродуктора з розведення свиней великої чорної породи у фермерське господарство «Родина» Козельщинського району Полтавської області завезено 25 свинок з кнурці ВЧ породи, одержано чистопородний племінний молодняк першої генерації.

Щоб не звужувати генеалогічну структуру породи в майбутньому необхідно скоординувати роботу кожного племінного господарства й для кожного з них розробити чіткий план розвитку на перспективу.

Рівень продуктивності свиней ВЧ породи. За даними породовипробування, яке проводилося в Інституті свинарства ім. О.В. Квасницького УААН, велика чорна порода свиней характеризується такими показниками продуктивності: багатоплідність – 10,0 поросят за опорос; маса гнізда у 2 місяці – 166,4 кг; збереженість поросят – 93 %; вік досягнення живої маси 100 кг – 198 днів; витрати корму на 1 кг приросту – 4,52 к.од.; середньодобовий приріст – 689 г; довжина напівтуші – 90 см; товщина шпигу на рівні 6–7 грудних хребців – 35,1 мм [1].

Розвиток та продуктивність свиноголів'я в племінних господарствах наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Характеристика продуктивності й розвитку свиней основного стада у племінних господарствах України

Господарство	Основне стадо		Розвиток				Продуктивність		
	кнури	матки	кнури		матки		багато-плідність, гол.	к-ть поросят у 2 міс., гол.	маса гнізда у 2 міс., кг
			жива маса, кг	довжина тулуба, см	жива маса, кг	довжина тулуба, см			
Племзавод:									
Червона Зірка	11	170	266	170	177	150	10,7	10,3	179
Племрепродуктори:									
Маяк	11	80	268	172	189	153	10,5	10,1	169,7
Дзвеняче	7	79	260	163	189	152	10,4	10,0	170,0
Інтеграгро-Сквира	5	52	262	170	197	154	9,3	9,2	158,0
По породі:	34	381	265,0	169,3	185,1	152,2	10,2	9,5	169,6

Як бачимо, продуктивність у різних племінних стадах суттєво відрізняється. Рівень продуктивності різних ліній і родин у великій чорній породі також різний.

Досягнутий рівень розвитку свиноматок і кнурів не слід вважати кінцевим. Живу масу дорослих кнурів бажано довести в провідних племінних господарствах до 280–300 кг, довжину тулуба – до 170–175 см; на інших племінних фермах відповідно – до 265–289 кг за довжини тулуба 165–170 сантиметрів. У маток живу масу в провідних господарствах можна збільшити до 220–230 кг за довжини тулуба 160–165 сантиметрів. Збільшення живої маси має відбуватися, головним чином, за рахунок кращого розвитку середньої третини тулуба в довжину, а також гарної виповненості окостів.

Порода має потенційні можливості для підвищення багатоплідності маток, яке в провідних стадах може бути доведене, в середньому до 10,5–11 поросят, в інших – до 10–10,5 поросят на опорос. Разом із тим на 10–15 % зростає молочність маток і жива маса молодняку при відлученні в двомісячному віці, збереженість приплоду – близько 95 %.

Висновки. 1. Велику чорну породу свиней, враховуючи її вплив на весь селекційний процес у свинарстві, можна назвати однією з найкращих порід світу. 2. Розведенням свиней великої чорної породи в Україні займається один племзавод і три племрепродуктори, крім того створюються нові племінні господарства. 3. Генеалогічна структура великої чорної породи в Україні складається з восьми ліній та одинадцяти родин. 4. Необхідно і в майбутньому підвищувати продуктивні й племінні якості свиней великої чорної породи, покращувати її генеалогічну структуру для збереження унікальних якостей даної породи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ломако Д.В. Свині великої чорної породи / Д.В. Ломако // Тваринництво України. – № 6. – 2002. – С.7–8.
2. Мысик А.Т. Современные тенденции развития животноводства в странах мира / А.Т. Мысик // Зоотехния. – 2010. – № 1. – С. 2 – 8.
3. Рыбалко В.П. Крупная черная порода свиней на Украине и её использование в чистопородном разведении и для скрещивания: дисс. ... канд.с.-х. наук / В.П. Рыбалко. – Полтава, 1967. – 223 с.
4. Светлов В. В защиту крупной черной свидетельствуют цифры и факты / В. Светлов, Г. Бажов // Животноводство России. – 2002. – №2. – С.15–17.
5. Хорев М.И. Опыт совершенствования крупной черной породы свиней / М.И. Хорев. – М.: Россельхозиздат, 1978. – 89 с.

Современное состояние и перспективы развития крупной черной породы свиней в Украине

Д.В. Ломако

Важным резервом увеличения производства свинины и уменьшения ее себестоимости являются межпородное скрещивание и гибридизация. Удачное использование этих методов разведения позволяет дополнительно получать значительное количество продукции при снижении ее себестоимости.

Приводятся данные о племенной базе, генеалогической структуре, биологических и хозяйственно полезных особенностях свиней крупной черной породы, методы повышения ее продуктивности и сохранения генофонда породы.

Ключевые слова: порода, генеалогическая линия, генеалогическое семейство, генеалогическая структура, многоплодие, сохранность поросят, масса гнезда, выравненность гнезда, продуктивность.

The modern consisting and prospects of development of large black breed of pigs is of Ukraine

D. Lomako

Important reserve of increase of production of pork and diminishing of its prime price is the cross breeding and hybridization. Successful use of these methods of breeding, allows additionally to get the far of products at the decline of its prime price.

In Ukraine a pedigree base is created for breeding 12 breeds of pigs of different direction of the productivity which is beautiful basis for the cross breeding and hybridization. However had most breeds are not large quantity and that is why need to itself careful relation and maintainance, as are the transmitters of unique associations of genes necessary for the increase of the productivity and improvement of quality of the got products. One of such breeds there is a large black breed of pigs.

In the article information is presented about a pedigree base, genealogical structure biological and economic-useful features of pigs of large black breed, methods of increase of its productivity and maintainance of gene pool of breed.

Keywords: breed, genealogical line, genealogical family, genealogical structure, polycarpousness, stored of piglings, mass of nest, productivity.